

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. XLIV. Quibus in rebus ostentatrix lingua se potissimùm efferat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

xerat, desertor, plurimorum idiomatum se peritum jactarat. Et credebatur is vulgò linguam Latinam, Græcam, Hebraicam, Syriacam, Chaldaicam, aliasque similes egregiè callere. Georgius Scherer Societatis Jesu sacerdos schedam ad se delatam accepit, idiomate ignorabili scriptam, qualem dicuntur anus ad collum infan- rum suspendere, febris amuletum. Hanc ille chartulam cum interpretari non posset, Florenium adire statuit, optimam hanc occasionem ratus, quâ hominis multi- plicem in peregrinis linguis scientiam experiretur. Hunc ipsum ergo adit, & schedam porrigens: Ossecro, inquit, ignorantem juva, & barbaros hos characteres inter- pretare. Ille non diu cunctatus, & linguâ illius peritiam audacter simulans: Illud idioma est, inquit, quo sacerdo- tes Egyptii utuntur in suis sacris. Scherer gratias egit erudito interpreti, & mox in cubiculum secedens, tres voces germanicas istas, *Gânſ gehen Warſus* ordine inverſo scripsit, unde voces emerſerunt istæ, *Enſiſ neſig? ſuſſab*. Accepto novo hoc ſchediaſmate, Patrem Chriſtianum, qui tum Theologiam publicè docuerat, convenit: & quaſo, inquit, accede focus ac teſtis, mi Pater, explore- mus, num D. Florenius, tot linguas calleat, quor ille ſibi cognitâs gloriatur. Paulò ante ſchedulam ei exhibui vocibus ignotis exaratam, ad quam ille promptus reſpondit, eſſe ſacra verba ſacriſculorum in Egypto. Equidem valde dubito an idioma illud didicerit. Flore- nium Reverentia veſtra non reſcit ambitioſum eſſe maſculum, qui ne fateri cogatur ignorantiam, ex tem- pore conſingit mendacium. Ita hi ſolent, ſidentiffimè pronuntiant rerum omnium ignari; ne tales habeantur. Eamus igitur & denuo exploremus, quid eruditionis in homine lateat. En novæ ſchedæ myſterium: ſcripſi præpoſterè, *Gânſ gehen Warſus*: hæc illi ſcheda lapis Lydius erit. Audiamus obſecro novum Mithridatem, quid judicii ſuper hanc ſcriptionem ferat: ſed laurum prius mordeamus, ut riſum alioquin erupturum comprimamus. Ambo igitur ad Florenium reſivimus; ubi Georgius Scherer: Doctor Paule Floreni, ait, veniam rogo, ſi ne- gotium faceſſam, hîc iterum ignota me ſchedula fatigat, ritu mirabili ſcripta; quid iſtud obſecro idiomatis eſt, ecquis horum verborum ſenſus? juva meam in linguis infantiam. Doctor Florenius ſchedam cūrioſè con- tuens, mox pronuntiat, & illa ipſa, inquit, lingua eſt, quæ in chartulâ priore perſcripta: Egyptiæ linguæ ver- ba ſunt ſacriſculis illis ſolennia. Ubi pater Chriſtianus hæc audiit, vix januâ prehoſâ foras ſe eiecit, alioqui prorupturus in cachinnos. At verò Georgius Scherer vultum ſerium fingens, & velut perſuaſus valedixit. Inter hos duos poſtea ſatis riſum eſt ob exaſciatam hanc fabulam tam doctæ interpretationis.

S. IV.

Hæc Ostentatrice linguæ sunt facinora, ut semper habeat quod magnificè loquatur, fingit. Verbum vetus est, & verum: Ignavi homines plus habent verbo- rum quam operæ, linguâ scilicet potentes, non item manu. Bellator ore, plerunque pecus ignavum est re. Præclare dixit Iſidorus: *Horret sapientia spumeum verbo- rum ambitum*. Eo tamen illi potissimum utuntur, quibus verba sunt sine penu & pecuniâ. Myndiorum olim vilis fuit urbecula, sed portæ ingentes, & magnifici operis. Diogenes ille notus è Stoâ philosophus, hanc urbis & portarum dissimilitudinem contemplatus, exclamavit publicè: O Myndii portas claudite, ne per illas urbs ves- tra exeat. In homine inanis gloriæ appetente, hoc ipsum profus est videre. Portas is habet amplissimas, os supra modum garrulum, & quod in sui domini laudes excur- rat laxissimè. Sed plerunque civitatula hîc latet viliſſi- ma, actus parum insignes, manus languidæ & leproſæ, virtutis curtissima supellex. Atque hos suo nomine Thraſones vocamus, qui ampullas & ſeſquipedalìa ver-

ba jaciunt, qui quidquid hostium est, super menſam de- bellant, & ut Plautinus ille Bomdromachides, decem uno diſſant ſpiritu. Ariſtogiton, uti Plutarchus memo- rat, paſſim in ſermonibus bella crepabat & armaſtrare- regum dixiſſes animoſiſſimum. Cum verò miles ſcribe- retur, erus pannis obligans Ariſtogiton, grefſus baculo fulciebat; & ut piger canis claudicabat. Vidit hunc è tribunali Phocion, qui mox caſtrenſis tabellario: Scribe, inquit, Ariſtogitonem claudum & mendacem. Hoc oſtentatoribus ſolenne eſt: dum verbis agitur, nemo il- lis animoſior, nemo fortior; cum ad rem veniunt, hîc illi claudicant, jamque vix ſerpunt, qui antea volarant.

S. V.

Cladius Paradinus, linguam inter geminas draco- nis alas pinxit, additâ inſcriptione, *Quid tendis? Scilicet, ut in apertum evolat. Arx in homine, caput eſt; dentes, cancelli oſſei; os, arcis porta; Ratio arcis domina, quæ linguam feræ inſtar coëſceat. At hæc ſapiffime fraçtis carceribus erumpens, draconum alas obinet, ſicque vo- lans draco. Hæc jam alata fera, plena veneno mortifero, huc illuc inſtar jaculi fertur, & plerunque primam om- nium prædam proprias laudes ſectatur; idque tam avi- dè, ut etiam in flagitiis gloriâ inanem aucupetur. Sunt enim, qui lætatur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis. Cum autem gloria è vitiiſ ſumma ſit ignominia, quærit regius palæſ: *Quid gloriaris in malitiâ, qui potius id agis, es in iniquitate?**

Quis autem volanti huic draconi alas affigit? Aut Superbia, aut Avaritia, aut etiam Opulencia. Superbia quidem hoc agit, ne quis intus ſeiſpſum noſcit, atque ita longè majorem quàm ſit æſtimet: Avaritia hoc docet, ut quis artem quam novit, apud omnes prædicet, quo- eam cariùs vendat: Opulencia proprium eſt grande lu- percilium attollere, & ſpirare ſuperbiam. Pompejus Magnus belli gloriâ, quam ipſe ſibi fingebat, inſoleſcens dicere non dubitavit; ſi terram vel ſemel pede pulſaro, totum Orbem ad arma provocabo. En alatum draco- nem, & orbe toto vagantem.

Has feræ perſequitur Deus, qui ad honorem ſuum attentiffimus: *Gloriam meam, inquit, alteri non dabo. Om- nia nobis, etiam ſeiſpſum dare paratus eſt, ſi modò nos illi ſuam gloriâ. Hanc à nobis cumprimis exigit, ut non gloriætur in conſpectu ejus omnis caro. Hilarius rationem reddens. Soli Deo, inquit, de ſe credendum eſt, qui ſe ſo- lus novit. Nos autem quàm non novimus nos ipſos in- tus & in cute? Et cui non jure ignorantia ſui obijciat? Quia dicis, quod dives ſum, & locupletatus, & nullus eger, & nescis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Abi oſtentator, & diſce teiſpſum noſſe: non de- runt qui te hac in re juvent.*

CAPVT XLIV.

Quibus in rebus OSTENTATRIX lingua ſe potiffimum offerat.

Atalum quandam perſtringit olim poëta, epi- grammate faceto:

Declamas bellè, cauſſas agis Attale bellè:
Hiſtorias bellas, carmina bella faci:
Componis bellè mimos, epigrammata bellè:
Bellus Grammaticus, bellus es Aſtologus.
Et bellè cantas, & ſaltas Attale bellè:
Bellus es arte lyra, bellus es arte pila.
Nil bene cum facias, facis attamen omnia bellè:
Vis dicam quid ſis? magnus es Ardelio.

Ea ſunt Attali jactantia, ut nihil non affectaret, in rebus Attali omnibus ſe jactaret, plurima agendo nihil perageret.

Anſeres
enim nudis
pedibus.

Iſid. lib. 2. de
ſer. cap. 29.

Et quia sibi uni eximie placebat, nunc se oratorem, nunc declamatorem, nunc historicum, nunc poetam est professus: jam grammaticum, jam astrologum, jam lyristam & lusorem, jam musicum & saltatorem se jactabat; nihil horum erat, sed verissimum Thrafo, & ostentator sui vanissimus, qui sibi omnia belle facere videbatur, & nihil bene faciebat, quod Ardelionum est proprium. Talis Attalus, qui omnia sibi tribuebat, & cum nollent alii, seipsum magnifice laudabat. Hem quam ampla est etiamnum horum Attalorum familia! quam multi sunt, qui seipso unice admirantur, & suspiciunt! hinc de seipsis multa & graviter & honorifice praedicant, magnamque à se ipsis laudem ferunt in rebus pæne omnibus. Potissimum quingue rerum capita sunt, de quibus ostentatrix lingua gloriari solet. 1. De formâ & corporis viribus. 2. De genere ac nobilitate. 3. De vestitu, suppellectili, opibus. 4. De ingenio ac eruditione. 5. De virtute, ac dotibus animi: imò tanta ostentandi se libido est, ut etiam de vitis gloriemur. Quam autem ostentatrix lingua, inanem & stultam sumat operam, cum in his talibus gloriatur, hac disertatione explicabimus.

§. I.

Primum Ostentationis genus est de formâ & robore gloriari. Sed heu quam breve, quam & fragile bonum est forma? nihil firmior est illa quam tempus, cum eo veniens, cum eodem fugit. Sis, si potes, tempus, poterit & forsân forma consistere, quæ ut amœnus flocculus, inter ipsos mirantium atque laudantium oculos evanescit: brevis hunc pruina percutit, levis hunc aura decutit, vel inimica manus ungue capitur, vel prætereuntis calce premitur, & perit: ita formam febricula, morbiq; alii extinguunt. Quanti faciendâ sit forma, mors ostendit, nec mors sola, sed senectus & paucorum annorum spatium, imò vel unius lucis repentina commotioncula.

Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos, fit minor, & spatio carpitur ipsa suo.

Hæc expertus quandoque formosus ille Romanus Princeps Domitianus; qui amico scribens: Scias, inquit, nec gratus quidquam decore, nec brevius, quam vis, etiam si durabile perpetuumque naturæ donum esset, non intelligo, quid tantopere habeat expectandum iste non solidus, nec in ipso homine nisi superficie tenus fulgens decor, multaque fœda & horrenda contengens.

Cur obsecro Deus conditi orbis initio creata omnia laudavit, solius hominis laudes tacuit? Ambrosius, ausam assignans: Creatorum omnium bonitas, inquit, in exteriore specie sita erat, non item hominis; propterea laudabantur illa, non homo, qui prius laudandus non est, quam per exteriores actus interiorem bonitatem demonstrat. Hinc à sola exteriore formâ laudari, vanissima laus est.

Forma libidinis fomentum, multis acerbi ac turpis interitus causa fuit: forma morborum & temporis ludibrium, quam non longâ floret æstate! quid jactas tam volvere bonum? mox flava cadet casaries, albescent reliqua, purpurascens genas & serenam frontem squalescentes arabunt rugæ, lætas oculorum faces & lucida sidera mæstæ obducent nubes, candidum ac læve dentium ebur scaber atteret situs, recta cervix agiliq; humeri curvescent, miniata labra expallescent, aridas manus & recurvos pedes suspicaberis non esse tuos. Quid multa? Veniet dies quo te in speculo non agnoscas: testes oculi dicent, aut alius es, aut tibi ipse dissimilissimus es. Quid ergo miramur tam caduca? quid de vitiorum adjumentis gloriatur?

Quid veteres hæc in re senserint, non ignoramus: Raram aiebant illi esse concordiam formæ atque pudicitie, raram mixturam formæ atque sapientiæ. Utrumque verum, nam luculenta forma meliorem non reddit animum, quem sapissime in periculum trahit moribus

A censendus est homo. Est & animo sua pulchritudo multo suavior certiorque quam corporis, & ipsa quoque suis legibus, atque apta suarum partium dispositione subsistit. Illam optare, illi operam impendere dignum est, quam nec longa dies deteret, nec morbus, sed nec mors extinguet. Quid attinet gloriari eo, quod neque nostrum est, neque diutius servare possumus, quod habuisse nulli, quod contempsisse multis gloriosum fuit. Mitto alios: Spurinam non naturalis forma nobilitavit, sed ultro accersita deformitas ornavit. Fallax gratia, vana est pulchritudo.

Prov. c. 31. vers. 30.

Quæ de formâ, eadem de robore corporis affirmamus. De robustis viribus gloriari, taurina gloria est. Bos aut elephas hæc in re gloriosior sit, quia robustior. Deinde nulli unquam tantæ vires obtigerunt, quæ vel labore immodico, vel acri morbo, vel cuncta vincente senio non fuerint fractæ. Invisita & infatigabilis est vis animi, quæ veram parit gloriam. Nemo Milone robustior fuit, sed clariore multi. Virtus verè laudanda mole corporeâ non eget, in animis habitat. Quid nostris viribus triumphamus, cum multas belluas hæc in re superiores habeamus? Erravi, quod nostras appellavi vires, cum eæ non sint nostræ, sed hospiti nostri, imò carceris nostri. Vanum est autem, cum ipse sis fragilis, de valido habitaculo (dicam melius) de robusto adversario, qui te sæpius prostraverit, gloriari. Num mortuus decenter gloriaretur de sepulchro? foris nitet, intus putret & foetet. Divinus ille concionator, ut humanæ ostentationi alas incideret: *Verti me, inquit, ad aliud, & vidi sub sole. Eccles. c. 9. nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorem divitias, nec artificum gratiam: sed tempus casumque in omnibus. Et ne quis viribus suis inaniter fidat, adjungit hoc monitum: Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur: sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis exemplo supervenerit. Milonem omnibus palæstris celebratum & cognitum, arbor una detinuit, lacerandumque feris obtulit. Sic illud eximium robur, fissæ quercus robori impar inventum est. Samsoni heroum longè fortissimo robur omne adem ita acies nova cecidit. Ille qui leonem velut hædulum ludibundus discepsit, in puellæ gremio corporis & animi robur omne perdidit. Ergo, Melior est Sap. cap. 6. sapientia quam vires, & vir prudens quam fortis. Siquidem non in fortitudine sua roborabitur vir. Anus quæpiam cum Jovinianum Imperatorem Romanum mole corporis excellentem & validum, sed parum intelligentem vidisset, exclamasse fertur: O quam bonam domum hic habet amentia! Putat Valerius, nimio robore membrorum, vigorem mentis hebescere, quasi abnuente natura utriusque boni largitionem: ne supra mortalem sit felicitatem, eundem & valentissimum esse & sapientissimum. Ergo non gloriatur sapiens in sapientiâ suâ, & non fortis gloriatur fortis in fortitudine suâ, & non gloriatur dives in divitiis suis: sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire, & nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam & iudicium, & iustitiam in terrâ. Linguam magniloquam disperdet Dominus. Psal. 11. v. 4. minus.*

§. II.

Alter Ostentationis impetus est, de genere ac nobilitate gloriari. In ceteris forsân homines nos haberi non indignamur, hic supra humanam conditionem nobilitate efferimur, & Dii nobis videmur. Is profectò fastus est quorundam, ut præter se neminem aequè hominem censeant nisi pariter nobilem. Propago vetus, profapia nobilis, generosa origo, ornamentum est hominis, non negamus, sed hominis illius, quem non sanguis solum, sed & virtus nobilitat. Ille verè nobilis est qui strenuè agendo nobilitatem peperit, non nascendo accepit. Alienum est, cui de nostro nil inest; atqui alieno gloriari, ridicula propterea ostentatio est: avorum merita, nepotum

tum degenerantium notæ sunt; nec aliud magis posterorum maculas aperit, quam majorum splendor ac gloria cui posterum non respondent. Veram laudem nisi de proprio sumptis, ab alio non expectes. Agedum, quisquis nobili atque sanguine vis censei, virtute & factis te nobilem proba non verbis. Nam & majores tui nisi aliquid dignum egissent laude, nunquam nobiles fuissent. Ubi generis antiqui est nobilitas, ibi necesse est antiqua fuerit virtus, sine qua vera nobilitas non est. Sæpe magna est parentum claritas, sed tantò major obscuritas filiorum. Corpus & patrimonium à parentibus accipimus, non ita claritatem. Hanc & qui habet, raro in filium transfert, & qui non habet, subinde illam in filio videt. Quantum patre clarior Cæsar, quantum obscurior Africani filius? Amare illum potuit, illustrare non potuit, infinitam suæ lucis eclipsim passus in filio. Ita raro excellentis viri filius excellens est; ita nominis claritas non nascendo querenda est, sed vivendo, sæpe etiam, quod miraberis, moriendo. Ita verus nobilis non nascitur, sed fit. Platonem Philosophia non accepit nobilem, sed fecit. Definamus igitur nostrum nomen alienis obumbrare virtutibus, ne unoquoque suum reposcente, nudi de proprio rideamur. Sed ego, inquis, non sum cornicula, quæ alienis se pennis jactet; multa mihi est claritas sanguinis. Ah, quid hac de re gloriaris? Omnis promodum sanguis est concolor, sicuti fortè alter altero clarior inventus sit, non id nobilitas efficit, sed sanitas. Et quàm opportunè hinc illud Aquinatis poetæ occinam?

Inven. sat. 8.
vers. 1. &
segg.

Fractas
avorum
statuas.

Fasces
magistratus
insignibus.

Stemmata quid faciunt, quid prodest, Pontice longo
Sanguine censei, pictos ostendere vultus
Majorum, & stantis in viribus Amilianos;
Et Curius jam dimidiis, humerisque minorem
Corvinum, & Galbam auriculis, nasque carentem?
Quis fractus generis, tabulâ jactare capaci
Corvinum, post hac multa contingere virga
Fumosos Equitum cum dictatore magistros,
Si coram Lepidis malè divitur?

Avorum & proavorum atque atavorum statuar in armatiis per atria dispositæ, vetustate exsæ, fumosæ ac mutilatæ, inquit poetæ nobilitatem tibi non dabunt, si mores desint, si tu ante imagines majorum tuorum pessimè vivas, totâ nocte alea ludas, auroram poculis salutes:

Tota licet veteres exornent undique cera
Atria, nobilitas sola est, atque unica, virtus.

Cur enim Q. Fabius, Q. Fabii Maximi Allobrogici, Imperatoris clarissimi filius, majorum gloriâ effertur, eorumque titulos sibi adscribat, cum vitam luxu perditam & majoribus indignam agat?

Ovid lib. 13.
metamorph.
post init. in
orat. Phyllis.
Hieronym.
epist. 22. ad
Celsus.

Nam genus & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra puto.

Beatus Hieronymus Celantiam nobilem feminam modestiæ commonefaciens: Nulli unquam, ait, de generis nobilitate te præferas, ne obscuriores quasque & humiliores loca natus mulieres te inferiores putes. Nescit enim religio Christiana personas accipere, nec conditiones hominum, sed animos inspicit singulorum. Servum & nobilem de moribus pronuntiat. Sola apud Deum libertas est non servire peccatis. Et nunquid non omnium una est nascendi conditio? nunquid non & moriendi una est conclusio?

Joan. cap. 8.
v. 33. 34.
& v. 39.

Judeorum perpetua fuit hæc ostentatio, genealogias suas omnibus recitare, & ore quanto assidue illud crepabant: Semen Abrahe sumus, & nemini servivimus unquam. Quibus Humilitatis magister opportunissimè: Si filii Abrahe estis, ait, opera Abrahe facite: omnis qui facit peccatum, servus est peccati. Quid igitur ostentatrix lingua sanguinem altum intolerantiùs jactat? In alto nasci nec tranquillum certè, nec semper tutum est, etsi sit clarum. Scitum est illud Jilryici poetæ: Sapius ventis agitur ingens pinus, & celsæ graviore casu decidunt turres, feriuntque summos fulmina montes: uti nemo naufraga-

Horat. lib.
2. Carm.
oda 10.

gium in sicco, ita nec præcipitium in imo meruit. Nil præterea tam altum, quod non & sollicitudini, & labori, & invidiæ, & pavori ac mœrori, & in finem mori pervium. Omnem sanè factum eminentiâque mortalium, sola mors in planum redigit. Quot fuerunt nobiles familie, quatum hodie superstes nemo, & vix ulla est memoria? Omne quod in tempore oritur, cum tempore occidit. Omnia tempus immittit consumitque. Nobilitas quam longa dies peperit, longiorque auxit, longissima subruit. Ponamus cristas; nemo verè nobilis est, nisi & modestus sit. Linguam magniloquam dispersas effudit Dominus.

§. III.

Tertium Ostentationis genus à victu & vestitu, à 3. De 3. est paupertas, opulentia vitiorum. Ubi divitiæ, illic ple- 4. De 3. runque sunt & vitia, & tamen nemo se pauperem esse gloriat, divites videri omnes volumus, etiam si sæpe, quos occulta conficit egestas. Equis est qui facultates suas nec verbis, nec factis prædicet? Difficillimum est ostentatrici lingue accrescentes divitias non subinde prædicare: minus inanis esset gloriatio, modò gaudium, tranquillitas, virtus cum crescentibus divitiis crescerent. At contrarium experitur: quanto magis hæc crescunt, tantò illæ decrescunt magis. Si ad clarissimæ rerum exempla reflectatur, videbimus Romanos dum fuere pauperes, omnium gentium, imò & vitiorum fuisse victores; tum vinci cœpisse, cum opulenti evalesce. Sic ad divitiarum adventum discesserunt virtutes ac victorias, simulque opum comites delicitiæ ac libidines in vitium locum subierunt, ut non immerito illius ævi scriptores, Romanæ paupertatis interitum querantur. Divitiæ plarimos faciunt non divites, sed occupatos; non dominos sed custodes & servos. Qui multas opes congestit, rem habet questu difficilem, custoditu anxiam, amissu stabilem. Et multo plures sunt, qui habentur à divitiis, quàm qui eas habent. Hinc propheta testimonio viti divitiarum, non divitiæ vitiorum sunt. Nihilominus gloriamur de divitiis, quæ sæpe non dona, sed vincula, sed compedes; nec jam ornamenta corporis, sed impedimenta animi, & sollicitudinum atque formidinum acervi sunt. Divitiæ multis attulere mortem, requiem abstulere ferè omnibus. In veptibus sopiuntur, qui in divitiis quiescunt. Gravis sopor qui aculeos non sentit. Sed venit ecce vox, quæ malè soporatos excitet: Dormi- 4. De 3. migra somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis. Et vix illis, qui in multitudine divitiarum suarum gloriantur. Non est bona gloriatio illorum. Ecquid etiam de lauto victu, de splendido vestitu gloriamur? An nobis ideo plus parent vermes, quàm dato agricolæ? an non cibo molliore vescuntur avidiùs? Scimus, etsi fortè dissimulemus, nos illi convivio præparatam escam, & fortè jam cenæ tempus instare, certè autem longius abesse non posse: Nam & brevis est lux, famelicique convivæ, & quæ mensam instruit, mors impigra. Quin potiùs nos pudet, more pecudis gaudere pabulo, & ciborum fieri reconditorium, & doli vicem subire, seque insuper de hoc magnificè jactare, & gloriam ducere, se gulæ servum fateri! Quid porro gloriolæ captamus, cum vestiumstrarum pretium prædicamus; tanquam si nobile sit factum, in veste totum patrimonium circumferre, & posse dicere: tanti ceno, tanti vestiori? Non est laudis, tot sumptibus suum sibi carcerem ornare. Sed nos omnia eò molimur, ut divites habeamur. Hinc illæ ventosissimæ narrationes: tot mihi sunt prædia, tanta prædiorum merces, tot annui proventus, tanti redditus, tot argentea vasa, tantum numeratæ pecunie; horum omnium vanissima est ostentatio. Rex Ezechias cetera laudatissimus, & in amoribus Deo, hoc regem alio uno tamen graviter deliquit, quòd palatii sui thesauros & ambitio- 4. De 3. penitus

ambitiosius exteris monstravit. Non videbatur huic humanitati herere noxa: Nihilominus Iſaias divino iuſſu ſententiam pronuntiat: *Ecce dies venient & auferentur omnia, quæ ſunt in domo tuâ, & quæ conſiderunt patres tui uſque in diem hanc, in Babylonem: non remanebit quidquam, ait, Dominus.* Adeone grande piaculum eſt, domus regiæ gazas regiis legatis offendere? Tantopere Deus ostentationem omnem odit, ut vel parvam, vel in amiciffimis ſæpe magno puniverit ſupplicio? Non ergo gloriatur dives in divitiis ſuis. *Lingua magniloquam diſperdet Dominus.*

§. IV.

Quartum ostentationis ſpecimen eſt, ob ingenium & eruditionem ſe jactare. Communis hic furor eſt, ingenioſum malle quàm laborioſum dici. Non neminem reperias tam ſtolidum, qui eo ſolùm nomine laborem fugiat, neminùs videatur habere ingenii, quò plus inſumit laboris. Infania luculenta: Cùm non rarò ingenium optimum peſſimum quique habeat: *Labor, ut Seneca loquitur, optimos citat.* Bene laborare, quia induſtriæ, ſimul & laudis eſt; ingenium fortitè bonum, etiam pigerrimus poteſt, imò & nequiſſimus. Et tamen neſcio quâ ratione amenitiùs ad aures noſtras accidunt hæ voces, *Ingenioſus eſt, quàm illæ, Laborioſus eſt.* Hinc illæ ſuimet commendationes: *Promptum mihi & velox ingenium eſt.* Utinam promptum & velox ſit ad virtutes.

Alioqui quò velocius, cò propiùs ruinæ. Pretioſa eſt animi ſupellex, præclarum ingenium, non negamus, ſi tamen bonis artibus applicetur: ſi minùs, periculofa, ſibi aliſque exitioſa. Ingenia feliciffima frequenter exorbitant turpiſſimè. *Annæus ex Ariſtotelis mente aſſerit: Nullum magnum ingenium ſine mixturâ dementiæ fuiſſe.* Julianus Imperator Apoſtata magni fuit ingenii, ſed tantò ſibi & terrarum Orbi exitioſior, quânto ingenioſior.

Hujus generis plurimos vetus recenſque memoria numerat, qui ſi minùs ingenii habuiſſent, minùs nocuementi tam ſibi, quàm aliis intuliſſent. Vix quidquam rerum naturâ exitioſius, quàm altum ingenium malis artibus imbutum, aut pravis opinionibus corruptum. Ingenium magnum ſed pravum, præcipitio ſemper proximum: tutius eſt ſemper ingenium bonum ac modèſtum, quàm excellens, quòd illud in malum non facile ſectatur, hoc in diverſa ſit volubile. Solent qui de ſe magnificè ſentiunt, præſidenter majora viribus aggredi, inque niſi medio prolapſu ſuo vel periculo vel pudore conſilicere, quàm juſti fuerint rerum æſtimatores ſuorum. Adde & illud quod Romanus ſapiens aſſummat: *Ingenia quò illuſtiora, hoc plerumque breviora ſunt.* Nec ferè quidquam odioſius eſt ſapientiæ, quàm nimium acumen: ideo veteres inviſam Palladi ſinxerunt araneam, cujus ſubtile opus ac tenues telæ ſunt, ſed fragiles, nullique uſui: Ingenia magna & ſubtilia, ſæpe maximorum initia malorum fuerunt. Rarò magni errores, niſi ex ingeniiſ magnis prodierunt. Sed & hoc quotidiana loquitur experientia, in uno eodémque homine ingenium quandoque ſummum, & nullum eſſe judicium, quod moderari deberet ingenio: ita quidam doctiſſimi ſunt, doctriâ vix uti poſſunt. An non iſtud ſuperbiam omnem & vaniſſimam ostentationem coërceat? Quanti ſunt nihilominus qui non ingenium dumtaxat ſuum, ſed & ſapientiam ſuam jactitent. Sed mihi credite, ſi verè ſapientes eſſent, nunquam ſe eſſe dicerent. Sapiens cùm intelligat, quantum ſibi deſit, non ſolet de rebus ſuis gloriari, nec ſapientiam ſibi familiarem opinari. Primus ad ſtulticiam gradus eſt, ſe ſapientem credere; proximus eſt, ſe ſapientem proficere. At horum non paucos numeraveris. Quàm bene res irent hodie, ſi tot eſſent ſapientes, quot ſapientiæ profeſſores. Nunc illorum pauciſſimi ſunt, horum maximus eſt numerus. Feliciffimam dixerim ætatem noſtram, quæ non unum duòſve vel ſeptem ſapientes, ſed in ſingulis urbibus, ceu pecu-

Adum greges numerat quamplurimos. Sed videte quanto errore. Proprium eſt ſapientis, ſuam in rebus plurimis ignorantiam noſſe ac fateri, quod ostentatores illi omnium minimè faciunt. Audite, obſecro ostentatorem inſignem: *Vos neſcitis quidquam, ait Caiphas, nec cogitatis, Ioan. cap. 11. quia expedit nobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non verſ. 50. tota gens pereat.* Omnes alios ignorantie, temeritatis, & inconfiderantie damnat; ſe unum prudentem, circumſpectum, ſapientem venditat. Sic Jobi cognatus Eliu: *Audite me, inquit, ostendam etiam vobis ego meam ſapientiam. Job cap. 32. His talibus illud Jobi opportuniſſimè objicitur verſ. 10. Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobiscum morietur ſapientia? At idem c. 12. ſapientem, inquit, non nemo me dicit. O te bonam, ſed verſ. 2. fatuam oviculam: quàm creduli & quàm faciles in fidem ſumus, cùm de laudibus noſtris agitur! Quàm ſuaviter Demoſthenem titillavit, cùm eum anus Attica digito monſtraret, diceretque: *Hic eſt ille Demoſthenes.* O vane gloriator! non te tuæ, neque alienæ voces ſapientem facient, ſed res ipſa. Vulgò ſapientes inſaniunt, & vulgari inſani ſapiunt. Nihil eſt à virtute vel à veritate remotius opinione quàm vulgaris opinio, quæ falſa pro veris, vera pro falſis habet. Et quid noſtro hoc ævo literarum & inſcriptionum tituli non audent, quem non nobiliſſimum & maximè ſtrenuum, quem non erudiſſimum ac juſiſſimum, quem non prænobilem, ampliſſimum, magnificum, generoſum, perilluſtrem, illuſtriſſimum faciunt? hinc garriendi & agulandi libertas infinita & faciliùs putant hæc ſcribi quàm dici: nam litera non erubet. Sed quid aliis o vane gloriator de te credis? teiſum de tuis rebus interroga. Vis noſſe quàm ſis ſapiens? oculos in tergum reflecte: Recordare obſecro, quoties in hoc vitæ curſu ceſpitaveris, quoties aberraveris, quoties offenſo pede cecideris, quot dolenda, quot poenitenda, quot erubescenda commiſeris: jam ſi audeſ, te dicito ſapientem. Præſtat igitur (mihi crede) falſas opiniones abjicere, inſolentiam deponere, inſipientiam circumſpicere, & optare, ne qua experienda ſapientie neceſſitas incidat, quæ declaret nos de nihilo gloriatores: Hæc reſtor tutiorque querenda ſapientie via eſt. Nihil enim altius accendit, quàm oſeroſa Humilitas. Non Hier. cap. 9. ergo gloriatur ſapiens in ſapientiâ ſua. Nam linguam magniloquam diſperdet Dominus.*

§. V.

Quintum Ostentationis caput eſt, de virtute, imò & de vitis gloriari. Cùm deſt Ostentatrici Lin-
guæ quod jactiter, tunc ampullantia & ſeſquipedia & vitis verba, tunc vitream fractam & ſomniorum interpreta-
menta, tunc fabuloſos ſententiarum ſtrepitus ſpargit. Sed nunquid non ſaltem de virtute gloriari licet? Ut liceat, in illo ſolùm eſt gloriandum, qui virtutis & bonorum omnium ſolus auctor & largitor eſt. Sed nos plerumque in nobis atque de nobis, noſtriſque virtutibus gloriamur, dum fatuè credimus, pluribus atque majoribus nos præditos virtutibus, quàm ſumus. Fundamentum veræ virtutis humilitas, nec tanta claritas eſt ulla, quam elatio non obſcuret. Scit hoc ille, qui clariffimus creatus, ſed quia ſeipſum efferebat, non tantum obſcurus, ſed tenebrarum princeps eſt factus. Quòd ſi Angelorum nobiliſſimus ſic præcipitatus eſt, quid alii de ſe ſperent; quid fiet vermiculis, ſi Angelis non paritur ſuperbientibus? Non ſolet eſſe virtus jactatrix aut miratrix ſui, ſed imitatrix alieni, ubicunque demum emendatius viderit exemplum. Itaque ſemper anhelans, ſemper altius aſpirans, dum ſe comparat, parvipendit. Nunquam virtus conſummatam ſe judicat, non confidit niſi Deo, nihil ſibi arrogat. Scit hoc tempus eſſe militiæ, non triumpho aut gloriationis, atque ideo nunquam torpet, & ſemper in æctu eſt; ſemper quali nunc primùm inci-
piens accingitur, nec unquam ſe omnia perſe ciſſe credit. Nō eſt virtus, error eſt virtutis adverſarius, ſui iplius commen-

2. Cor. 10.
vers. ult.

commendatio. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Quisquis ad virtutis jugum ascendisse se credit, in hoc primum fallitur, quod ubi se credit esse, non est. Siquidem nil tam profectui adversum, quam magni profectus opinio; nemo studet agere, quod peregrisse se putat. Qui omnem vitam suam ante oculos ponit, perque dies singulos actum ac verborum & cogitatum rationem à seipso exigit, incorruptis rerum suarum arbitrer, videbit quantum vacui sit in animo, quantum occupent vitia: qui conscientiam suam interrogat, aliter de se sentit, quam qui tantum famam. Sed ego ipse, inquis, mihi vit bonus videor. Ergo certe malus es. Boni enim sibi displicent, seque accusant. Sed forsitan & tibi, & aliis bonus videris? Quid si tu malus, illi autem stulti sint? Nec scintilla quidem est solidæ gloriæ, tamen si vulgus omne unâ voce nos laudet. Jam dixi: nulla priorior ad errorem atque ad præcipitum via est, quam per vulgi vestigia. Quidquid pæne vulgus laudat, vituperio dignum est. Quidquid ferè vulgus cogitat, vanum est; quidquid loquitur, falsum est; quidquid improbat, bonum est; quidquid approbat, malum est; quidquid prædicat, infame est; quidquid agit, stultum est. I nunc, & infanorum sermunculis gloriare est? Pulchra & multicolor iris. Et quid iris est? nubes opaca & rosea, in aquam brevi abitura. Nec ille quidem ad gloriam veram pergit, qui omnibus placet. Placentes hominibus Deus spernit, & hominibus placere, displicere Deo est; contraria contrariis gaudent.

Nulla priorior ad præcipitum via est, quam per vulgi vestigia.

1. Reg. cap. 2.
vers. 3.

Quapropter, Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, recedant vetera de ore vestro. Nemo virtute sua, quamvis verâ, sed in ipso virtutum omnium auctore gloriatur. Qui contrarium facit, non modò non assequitur, quod non habet, sed id ipsum quod habet, vel imminuit, vel amittit.

Sed sunt quidam vitrutum adeò inanes, ut vel ipsi vitis gloriarentur: Peccatum suum quasi Sodoma prædicarent, nec absconderunt. Ambrosius in hos graviter invectus: Plerique, ait, in suis lapsibus gloriantur, & putant etiam laudis esse, quæ criminis sunt. Jam in laude ponitur, vino se obstruere, simplicem circumvenire, alienam pudicitiam expugnare, suam in omne flagitium abicere. Non falsissima solum hæc est gloria, sed etiam foedissima. Nec ego in tam flagitiose gloriantes aliud fulmen torqueo, quam quod olim in eos sanctissimus rex torserat his verbis.

Gloria de vitis est foedissima.

Isaia cap. 3.
vers. 9.

Ambrosius lib. de Apol. David. c. 9.

Quid gloriantur in malitiâ, qui potens es in iniquitate: torâ die iniquitatem cogitavit lingua tua. Propterea Deus destruet te in sinem: super te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terrâ viventium.

Radicem extirpaberis è vivis, futurus miser eternum. Hic finis falsæ ac fœdæ gloriæ.

Quid igitur o vanissimi mortaliū, quid vires ac formam corporis jactamus, quid nostram ipsi prolapiam prædicamus, quid opes ac divitias crepamus, quid ingenium & eruditionem ostentamus, quid virtutes nostras, aut quod longè turpius, nostra vitia in gloriæ censu numeramus? Gloriam veram nunquam assequetur, qui falsam tam sedulo quaesierit.

Vide obsecro, mi Lector, quæ de Vanâ gloriâ disse-ruimus in Amussii rectæ intentionis. Hic solum ostentatrice lingua erat conspicienda.

Amussius l. 2.
cap. 4. & 5.

CAPUT XLV.

Que plerunque penâ linguam OSTENTATRICEM soleat comitari.

Tria linguæ vitia frequentia.

ERuditè dixit quispiam è sapientum numero, tria esse vitia linguæ admodum frequentia. Primum eorum est, inquit, qui pauca sciunt, & doceri nolunt. Alterum eorum quæcuncta sciunt, sed ea docere nolunt,

A Horum denique tertium, qui optimè quidem docent, sed pessimè vivunt, atque de alterutro certè, si non de utroque gloriantur: eruditionem jactant, quam malis moribus refutant. O grave linguæ vitium jactantiam! Hanc sanctissimus Rex David Linguam magnam, beatissimus Jobus verba ventosa vocat. Hujus linguæ stolidum ingenium utrunque spectandum proponimus, nunc quæ hoc oris vitium pœnæ comitari soleant, exponemus.

§. I.

OSTentatricem linguam passim hoc supplicii comitatur, ut dum superbo se volatu jactat, alienæ linguæ jaculo repente fixa concidat. Rex Antiochus Anibali profugo argenteum suum exercitum ostendit, & quaesivit: Num hæc satis forent Romanis, contra quos erat bellaturus? Inò verò, inquit Anibal, satis erit avariissimi sint. Aptè reigit regiam ostentationem. Non rorò puniuntur linguæ, qui linguæ delinquant. Babelicæ turris structores non leprâ percussi, non aquis submersi, non incendiis consumpti, non terâ deludente abscispi, sed linguarum confusione puniti. Ab Ostentatrice Linguâ vanissimum illud ædificium cœpit: *I euse, ego habebam, faciamus nobis civitatem & turrim, cuius culmen pertingat ad celum: & celeberrimum nomen nostrum.* A linguâ peccatum, à linguâ peccati supplicium fuit.

In convivio asseclerat virgo cultior quam ditior, & quæ suum omnem censum secum circumferrebat. Epulæ lautæ, & quæ solertissimam gulam irritarent, inferebantur. Illa tanquam conductâ ad has lautitias spectantem, sedebat sine cibo, viva statua; neque tam videri voluit abstinentem, quam dives & opulenta, cui domi satis esset cupediæ. Hortantur abi & alia, ut manum cum ceteris admoveat, & hunc mensæ paratum velit non spernere. Nil proficiunt. Illa ut prius manum desinuit, ulâ sedet; solis oculis omnium ora oculisque delibat. Tandem honesta mactrona quæ illam juxta assidebat: Ecquid mea filia, inquit, causâ esse dicam, quod festinâ tam opparâ prius damnes quam guses? Cui illa: Non est, inquit, quod mireris, mater, nimium Mecaltor hæc accessit fatura. Nam domi prius periculâ famem omnem exemi. Audiit hoc facitior quispiam mensæ minister, & vanissimè se venditant: Apparet, inquit, quod de perdice asserit; nam plumæ collari etiamnum inhaerent, & simul intento digito in collare, reliquis pulsus avetæceat ostendit. Mox risus undique coortus, quo miscella pulphage vanissima ostentatio jugulata. Jure: nihil turpius paupere superbo. Formicula bovis arantis cornu occupans, cum à bove, quid illic ageret, interrogaretur, arare se & sudare respondit. Hanc formicæ inanissimam ostentationem, cum illâ causidici licebit conficere.

Causidicus quidam sic se jactabat apud me, Nullam quod usque causam, ab annis plus decem Perdidit: verum (quantum confidero) dixit, Causam qui ab annis plus decem egit unicam. Posset jactator hic causidicus virginem illam conjugem ducere parâ studiū æmulam, Sed aptiorem scio matrem, & qui melius illi conveniat, quam Tullie Tarquinii.

§. II.

IN oppido quod sextum ab Argentorato lapidem distat, (nomen tacemus) vitæ avorum quam maxime ditior habitabat. Poterat is quidem fumos majorum effigies, exelas carie clavas, confossas jaculis peltas, perforatas crebrâ glande galeas, infectos rubigine gladios ostendere.

— tumens alto Drusorum semmate, tanquam Fecerit ipse aliquid, propter quod nobilis esset.

Interea tamen in fuorum Drulorum conspectu tenui nimis salino vitæans cogebatur,

— fordes sarris mordere canini.